

شعور هستی

در آینه آیات و روایات

و تبیین آن بر اساس حکمت متعالیه

محمدعلی محیطی اردکان

دانشیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام

شماره ردیف ۱۷۰۲

فلسفه - ۲۷۸

۱۴۰۲-۶۷

www.ketab.ir

شعور هستی: در آینه آیات و روایات و تبیین آن بر اساس حکمت متعالیه

محمدعلی محیطی اردکان

ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام | ویراستار: نسرين دمیرچی

طرح جلد: امین محمدلو | چاپ یکم زمستان ۱۴۰۲ | شمارگان: ۳۰۰ | چاپکو | قیمت: ۲۳۰۰۰۰ تومان

<p>WWW.HATIF.IR @HATIF.IR</p>	<p>قم، خیابان شهید، کوی ۲۴، پلاک ۳۸، کدپستی: ۳۷۱۸۵۱۶۱۱۶ تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۲۳۲۶</p>	 <p>9 786004 444545</p>
-----------------------------------	---	--

- سرشناسه : محیطی اردکان، محمدعلی، ۱۳۶۲ -
- عنوان و نام پدیدآور : شعور هستی: در آینه آیات و روایات و تبیین آن بر اساس حکمت متعالیه / محمدعلی محیطی اردکان؛ ویراستار نسرين دمیرچی.
- مشخصات نشر : قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، انتشارات، ۱۴۰۲.
- مشخصات ظاهری : ۳۰۲ص، ۵/۱۴×۲۱/۵س.م.
- فروست : انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، ۱۷، فلسفه، ۲۷۸.
- شابک : ۵-۳۵۳-۳۴۴-۶۰۰-۹۷۸
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا.
- یادداشت : کتابنامه:ص. ۲۹۴-۲۷۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
- موضوع : ملاصدرا، محمدبن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ق. — دیدگاه درباره عقل سلیم.
- موضوع : Views on common sense — ۱۶۴۱ — Sadr al-Din Shirazi, Mohammad ebn Ebrahim
- موضوع : عقل سلیم — جنبه های قرآنی.
- Common sense -- Qur'anic teaching
- عقل سلیم — جنبه های مذهبی — اسلام.
- Common sense -- Religious aspects -- Islam
- حکمت متعالیه.
- Transcendent philosophy
- شناسه افزوده : مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، انتشارات.
- رده بندی کنگره : BBR۱۱۳۳
- رده بندی دیویی : ۱/۱۸۹
- شماره کتابشناسی ملی : ۹۴۵۳۳۲۵

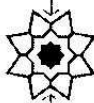
همه حقوق برای ناشر محفوظ است

۱۱	سپاس و اهدا
۱۳	مقدمهٔ معاونت پژوهش
۱۵	مقدمه
۲۱	شعور
۲۱	تعریف لغوی
۲۱	تعریف اصطلاحی
۲۳	معنای اعم
۲۴	معنای میانه
۲۴	معنای اخص
۲۶	حکمت متعالیه

فصل اول: شعور همگانی موجودات در آیات و روایات

۳۱	مقدمه
۳۱	توضیح مفهومی شعور همگانی موجودات
۳۲	دلالت مطابقی آیات بر شعور همگانی موجودات
۳۶	دلالت مطابقی روایات بر شعور همگانی موجودات
۳۶	۱. روایات دال بر شناخت همگانی موجودات از خداوند متعال
۳۷	۲. روایات دال بر علم همگانی موجودات نسبت به نبوت
۳۸	دلالت التزامی آیات و روایات بر شعور همگانی موجودات
۳۸	۱. تسبیح موجودات
۵۶	۲. سخن گفتن و گواهی همگانی موجودات
۶۶	سخن گفتن جمادات با امام معصوم <small>علیه السلام</small>
۶۶	شهادت دادن موجودات به توحید در الوهیت ...
۶۷	گواهی نعمت‌های الهی به شیوهٔ بهره‌برداری انسان از آنها
۶۷	گواهی شنوندگان اذان
۶۷	گواهی لباس‌های یهودیان بر حقانیت پیامبر اسلام <small>صلی الله علیه و آله</small> ...
۶۸	گواهی زمین به سجدهٔ انسان
۶۸	سخن گفتن زمین با حضرت علی <small>علیه السلام</small> هنگام زلزلهٔ قیامت
۶۹	سخن گفتن عصا
۶۹	گواهی دادن حجرالاسود

- ۶۹ سخن گفتن خورشید با حضرت علی علیه السلام
- ۷۰ شهادت دادن دیوار به گفته‌های انسان
- ۷۰ سخن گفتن کوه‌ها با پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله
- ۷۰ سخن گفتن بدن گوسفند ذبح شده با پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
- ۷۱ سخن گفتن قبر
- ۷۱ سخن گفتن قطعه‌های زمین با یکدیگر
- ۷۲ سخن گفتن کتاب‌های آسمانی
- ۷۲ به سخن درآمدن موجودات و خبر دادن از مخفیگاه یهودیان
- ۷۳ دیگر روایات
- ۷۷ ۳. خشوع زمین، کوه و سنگ
- ۸۷ ۴. قنوت موجودات
- ۹۰ ۵. سجده موجودات
- ۱۰۱ ۶. گریه آسمان و زمین
- ۱۰۹ ۷. ابای زمین، آسمان‌ها و کوه‌ها از پذیرش امانت الهی
- ۱۱۳ ۸. واکنش زمین، آسمان‌ها و کوه‌ها در برابر عقیده باطل
- ۱۱۵ ۹. غفلت، دشمنی و کفریت‌ها نسبت به عبادت مشرکان
- ۱۱۷ ۱۰. عدم اختصاص مأذونیت به عمای عرفی در فرهنگ قرآنی
- ۱۱۹ ۱۱. اطاعت‌پذیری موجودات
- ۱۳۷ ۱۲. شعور بهشت و جهنم
- ۱۴۰ ۱۳. دیگر موضوعات
- ۱۴۰ الف) استغفار اشیا
- ۱۴۱ ب) انابه اشیا
- ۱۴۲ ج) رغبت اشیا به خداوند متعال
- ۱۴۲ د) شاهد گرفتن هر چیز
- ۱۴۲ ه) دعای همگانی موجودات
- ۱۴۳ و) اشفاق همگانی اشیا
- ۱۴۳ ز) خضوع همگانی اشیا
- ۱۴۶ ح) تواضع اشیا
- ۱۴۷ ط) خشوع اشیا
- ۱۴۹ ی) تضرع اشیا
- ۱۴۹ ک) شنیدن اشیا

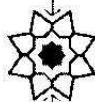
- ۱۵۰ (ل) حب اشیا
- ۱۵۱ (م) خشیت اشیا
- ۱۵۱ (ن) خوف اشیا
- ۱۵۲ (س) حمد الهی توسط اعضا و جوارح
- ۱۵۳ (ع) پذیرش نبوت پیامبر گرامی اسلام ﷺ و ولایت حضرت علی علیه السلام ...
- ۱۵۳ (ف) پذیرش یا عدم پذیرش دوستی پیامبر گرامی اسلام ﷺ ...
- ۱۵۴ (ص) اجابت فراخوانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه از جانب خورشید و ماه
- ۱۵۴ (ق) خضوع کوه‌ها
- ۱۵۴ (ر) فزع (ترس) طور سینا
- ۱۵۵ (ش) ترسیدن، گریستن و آرام گرفتن کوه
- ۱۵۵ (ت) لرزیدن، درخواست و تضرع زمین
- ۱۵۶ (ث) انس گرفتن زمین
- ۱۵۶ (خ) خندیدن زمین
- ۱۵۶ (ذ) مأمور بودن کشتی حضرت نوح علیه السلام
- ۱۵۷ (ض) بیزاری جستن اعضای بدن از غلوکنندگان
- ۱۵۷ (ظ) ایحاء به اشیا
- ۱۵۷ روایات دال بر عدم شعور همگانی موجودات

فصل دوم: تبیین شعور همگانی موجودات

بر اساس حکمت متعالیه

- ۱۶۳ مقدمه
- ۱۶۵ تقریر و بررسی استدلال‌ها
- ۱۶۶ ۱. استدلال‌های غیرمبتنی بر وحدت شخصی وجود
- ۱۶۶ استدلال اول: دلیل مساوقت وجود با علم
- ۱۶۸ معنای مساوقت
- ۱۷۶ اشکال: تنافی تساوق وجود و صفات آن با ادله عقلی و نقلی
- ۱۷۶ پاسخ
- ۱۷۸ اشکال: ناسازگاری نظریه شعور همگانی موجودات با دیگر ...
- ۱۷۹ پاسخ
- ۱۹۲ استدلال دوم: توجه به حیثیت تجردی مادیات (صور مدبره)
- ۱۹۵ بررسی
- ۱۹۸ تبیین فلسفی شعور سراسری موجودات از دیدگاه علامه طباطبایی

- ۲۰۲ بررسی تبیین علامه طباطبایی از شعور سراسری موجودات
- ۲۰۴ بیانی دیگر: استناد به وجههٔ ملکی و ملکوتی موجودات
- ۲۰۵ استدلال سوم: نفس داشتن اجسام
- ۲۰۷ بررسی
- ۲۰۸ استدلال چهارم: حی بودن موجودات
- ۲۰۸ بررسی
- ۲۰۸ استدلال پنجم: ثبات فی نفسه موجودات
- ۲۱۰ بررسی
- ۲۱۲ استدلال ششم: اقتضای موجودات طبیعی نسبت به معالیل و آثار خود
- ۲۱۲ الف) تقریر اول
- ۲۱۳ ب) تقریر دوم
- ۲۱۴ بررسی استدلال
- ۲۱۵ استدلال هفتم: لزوم وجود ربط خارجی میان موجود طبیعی و غایتش
- ۲۱۵ بررسی
- ۲۱۶ استدلال هشتم: لزوم سنخیت میان علت و معلول
- ۲۱۶ بررسی
- ۲۱۷ ۲. استدلال‌های مبتنی بر وحدت شخصی وجود
- ۲۱۸ استدلال نهم: سریان وجود الهی در همهٔ اشیا
- ۲۲۰ تقریری دیگر: حضور خداوند نزد ممکنات
- ۲۲۰ بررسی
- ۲۲۱ استدلال حکیم سبزواری بر اساس همراهی رب الارباب با موجودات
- ۲۲۱ بررسی
- ۲۲۲ استدلال دهم: عینیت وجود و صفات ظاهر و مظهر
- ۲۲۲ تقریر اجمالی
- ۲۲۲ تقریر تفصیلی
- ۲۲۵ بررسی
- ۲۲۶ استدلال یازدهم: سریان نفس رحمانی در ممکنات
- ۲۲۷ بررسی

فصل سوم: پاسخ به شبهات

- ۲۳۱ مقدمه
- ۲۳۲ امتداد مکانی و زمانی مادیات

- ۲۳۷ بررسی
- ۲۳۷ گام نخست
- ۲۴۲ گام دوم
- ۲۴۴ ادله تجرد علم
- ۲۴۶ دلیل اول: تجرد ادراک حسی، خیالی، وهمی و عقلی
- ۲۴۸ بررسی
- ۲۴۸ دلیل دوم: علم نبودن هیولی، جسم یا منطبع در جسم
- ۲۵۰ بررسی
- ۲۵۰ دلیل سوم: تنافی علم با حرکت و غیبت اجزا
- ۲۵۱ بررسی
- ۲۵۲ دلیل چهارم: تقسیم ناپذیری علم
- ۲۵۲ بررسی
- ۲۵۲ دلیل پنجم: مقید نبودن علم به زمان
- ۲۵۳ بررسی
- ۲۵۴ دلیل ششم: مقید نبودن علم به مکان
- ۲۵۵ بررسی
- ۲۵۶ دلیل هفتم: کلی بودن علم
- ۲۵۶ بررسی
- ۲۵۶ دلیل هشتم: تغییر نکردن علم
- ۲۵۷ بررسی
- ۲۵۸ دلیل نهم: استحاله انطباق کبیر در صغیر
- ۲۵۸ بررسی
- ۲۵۸ دلیل دهم: تجرد اوصاف نفس
- ۲۵۹ بررسی
- ۲۵۹ دلیل یازدهم: حاصل نشدن علم با فراهم بودن همه اسباب مادی
- ۲۶۰ بررسی
- ۲۶۰ دلیل دوازدهم: امکان مقایسه صور ذهنی
- ۲۶۱ بررسی
- ۲۶۲ دلیل سیزدهم: تغییر نکردن علم در صورت تغییرپذیری اجزا
- ۲۶۲ بررسی

۲۶۳ خاتمه

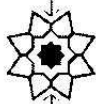
مقدمهٔ معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسلهٔ مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین‌رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصهٔ نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانهٔ دنیا رسته‌اند، و در این میان، نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق و گرامی او علیهم السلام، برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیرهٔ آن پیشوایان و عرضهٔ آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفتهٔ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دشووارتر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامهٔ درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینهٔ علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌روند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایستهٔ خویش را در صحنهٔ علمی بین‌المللی باز یابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی

تلاش‌های دانشمندان این مرز و بوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته، و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان رد پای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تار سیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش در پیش است. از این روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازماندهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله‌علیه در پرتو تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مد ظله‌العالی از آغاز تأسیس براساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم‌شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی رحمته‌الله‌علیه به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو هستی‌شناسی ادراک از منظر عقل و نقل که با تلاش پژوهشگر ارجمند، حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی محیطی اردکان نگارش یافته است. هدف اصلی نویسنده ارائه و بررسی ادله نقلی و عقلی شعور همگانی موجودات است.

معاونت پژوهش از مؤلف محترم و حجت‌الاسلام والمسلمین عسکری سلیمانی امیری و جناب آقای دکتر محمد فنائی که با مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله‌علیه